

Săditorea de umbre

Într-un poem frumos, intitulat *Culoare locală*, Ion Burlacu scrie așa: *Voi privi cu amănuntul spre tine / cum stai la umbra lor scânteind / acaparatoare ca o fantă ce / devorează culoarea locală / îngălbenind-o // ca un pește-lanternă / cațărât pe coama acestui cuvânt / cu pioletul înfipt în stelute și cili neuronici /- ești în fapt o realitate ce se înfiripă.*

Versurile „...ca un pește-lanternă cațărât pe coama acestui cuvânt / cu pioletul înfipt în stelute și cili neuronici - / ești în fapt o realitate ce se înfiripă (n.n.)” par să fie un fel de autoportret în mișcare – atât al poetului, cât și al poemului. Noua lui carte **Săditorea de umbre** aduce probe că poemul ca și cel care-l scrie sunt, în fapt, *realități ce se înfiripă / se instituie în actul scrierii*, apoi, mediat, în cel al lecturii unui cititor. Un act echivalent cu cel al alpinistului care devine una cu verticala exaladată, când înfige pioletii direct între stele ori *în celula gânditoare* a semenului său, cititorul.

Cu statut de artă poetică, dar în stilul jocurilor de copii după care au creat texte cu valoare programatică și Tudor Arghezi, și Marin Sorescu, și alții, e poemul *Pierderi*, extras din al doilea volum de versuri, care stă să apară, al lui Ioan Burlacu: „Am pierdut odată un cuvânt / l-am căutat prin cotloanele strâmte ale hainei. / unul era șters de la prețuri / pe acolo substantivul s-a dus - / versul a ieșit mai uscat mai sărac // am pierdut altă dată un verb / l-am căutat pe la toate barierele / de cale ferată. / din cauza acidului verbic un lacăt a căzut / poemul ieșise mai greoi mai obtuz. // și o rimă a dispărut căutând prin noile dicționare / lipseau îndeosebi pagini unde / dormeau / împerecheate două câte două rimele / poema ieși sufocată cu piedici multiple / vocale schimbate // și nu pot să vă mai spun povestea pentru care-s aici / ca simplu prozator de versuri albe” (s.n.).

Am ales, dintre altele asemenea, acest poem, pentru că din el se pot desprinde câteva indicii / principii estetice după care poetul a intenționat să-și scrie noua carte. Unul ar fi că poemul *se autodefinește / se autoproduce*

după legi sau capricii proprii, făcând chiar abstracție de existența poetului... Un altul ar sta în precizarea că lirismul actual alunecă abrupt în epicul stufos, adesea prolix, sub care s-ar afla, miraculos, zăcăminte poetice inedite. Asta ar cere *altfel* de veșminte de exprimare, odată cu *schimbarea statutului de poet modern în favoarea statutului de poet post-postmodern de simplu prozator de versuri albe...*

Dar înainte de o astfel de substituție cu pierderi mari de sânge, Ion Burlacu crede că ar trebui să renunțe la darurile primite în copilărie odată cu *uimirea, visul, naivitatea, imaginația creatoare*, cum se întâmplă în poemul *Bazooka*: „Se întâmpla atunci când tovarășii copilăriei primeau la pachet / Bazooka bubble gum - / multiplicabilul Crăciun la care / *scriam cu cerneală simpatică pe caietele dictando* / primind la schimb/ un poem nou-nouț la trezire // și tot mai cred că vorbele acelea le-am visat / într-un timp alungat / când spuneai că Dumnezeu iubește poezii, / pentru că pâinea lor crește a minune/ din cuvântul dintâi.”

Într-un poem cu titlu bizar, *E-mail cu șefii amabili*, e pomenit, spre final, manifestul avangardist al lui Ion Vinea, dar și, aluziv, fracturismul ratat al anilor 2000. Mențiunea aceasta trădează interesul lui Ioan Burlacu pentru experimentele menite să submineze obișnuințele, să extirpe anchi-lozele artistice și literare, să pună între paranteze atât valorile crezute eterne, cât și *ideea de valoare*, să forțeze esteticile centrelor de putere și influență mai mult sau mai puțin oficializate ale momentului. Cum înțelege Ioan Burlacu să se poziționeze în poezie ar trebui să ne-o spună poemele lui. Cu a doua lui carte, *Săditorea de umbre*, poetul ne dă dovezi că încheștarea cu fantasma poeziei din primul volum continuă...

În poemul amintit mai sus, *E-mail cu șefii amabili*, se observă cum din câteva elemente ale realului concret, tuturor cunoscut, se obține o secvență de lume ușor kafkiană din care se poate scăpa doar prin re-punerea, postmodernă, a cunoscutului între paranteze, apoi prin deconstrucția lui

și re-facerea din elemente deja existente a ceva nou, cu alte structuri, alte funcționalități și sensuri (*readymade*-ul lui Marcel Duchamp). Poemul în chestiune sfârșește într-un joc de cuvinte surprinzător. Iată-l: „Aici e soare ger adrenalină *șoareci iritanți* / crize de personalitate refulări trăiri în social / complexe superioare // Eu sunt bine sănătos ceea ce vă doresc și vouă / de asemeni! // zi de salariu saleari fluturași cu al 13 lea salariu / viitor șefii amabili catedra pufoasă // Leo și-un ceai insipid cu *apă de chiveta* // manifest anarhist fracturi vinea 2000 - // și nu în ultimul rând prin satelit / salutări email-late cu tine”. Mă voi opri la secvența: „salutări email-late cu tine”. Ce e nou aici? E vorba mai întâi despre salutări transmise prin *email* (poșta electronică) cuiva drag; apoi se adaugă și un alt sens, acela de sentiment trăit cu intensitate în trecut și cumva conservat prin *emailare*, adică înțepenit și livrat într-o materie sticloasă, decorativă, într-o formă fixă, artificială, (*email-lul* e o peliculă obținută prin topire sau sintetizare, pe bază de rășini, care au în conținutul lor pigmenti, care se aplică pe suprafața unor obiecte metalice sau ceramice, pentru a le proteja împotriva coroziunii, a le îmbunătăți rezistența). Prin urmare, condensat într-un enunț sec, poemul ar trebui citit astfel: salutări dintr-un trecut cu tine, trecut conservat în formule care, deșiucid emoția, îi asigură perenitate și un oarecare sens.

Al doilea volum de versuri al lui Ioan Burlacu confirmă, în mare parte, impresia bună lăsată de cartea de debut *Blicul efemeridei*. (În treacăt fie spus, titlul debutului, pare scos direct din avangarda istorică, pentru că e bizar și incitant... Ca și cel de acum, de altfel.). Cele mai multe poeme din noua carte au calitatea de a-și păstra, fiecare în parte, o anumită independență, dar și de forma un fel de constelații semantice cu altele, de a intra în relație cu întregul, dar și cu fiecare poem în parte, fie prin asemănare, fie prin contrast oricât de violent.

Deși au trecut ceva ani de la debut (șapte!), cartea are o structură bine definită, urmele de șantier au dispărut... Se vede că poetul a selectat, din ceea ce a scris în toți acești ani, acele texte care să-i susțină anumite teme și să dea unitate relativă unei mulțimi de semne poetice și plastice diverse și divergente din vârste diferite. Acestea sunt ca niște pete de culoare într-un tablou, care intră în vibrație unele cu altele ca să se pună în valoare și singure, și împreună.

Până la un punct acest mod de a produce frumusețe nouă din elemente deja folosite, poate să pară un joc distractiv, fără consecințe în ordinea esteticului și a existenței, ca efect al libertății. A schimba, cumva programatic, condus de capriciile întâmplării sau de imperativele unei conștiințe poetice viguroase, culorile, formele, volumele, vârstele, modele și modelele, gusturile, ideile, nu mai e un simplu joc: începe drama pe cont propriu a poetului care își caută și își verifică/fortifică identitatea artistică, alta decât cea a pictorului din umbră (sau în umbra căruia poetul își ține zilele...).

Ion Burlacu e plin de surprize în acest sens. Creează iluzia unor structuri în mișcare, dar are grijă ca toate să se sprijine, totuși, pe câteva repere sigure, unele împrumutate din artele plastice. A făcut la fel și cu primul volum. Această disponibilitate îl definește cumva pe Ion Burlacu, care se raportează și la etapele evoluției lirismului lui *deliricizat* pe alocuri, dar și la poezia românească a momentului și a istoriei ei.

Cu poeme în care se intersectează, interesant, postmodernismul cu modernismul avangardist de ruptură și cu simbolismul minulescian, mizând pe o concretețe aluziv-jucăușă, pe *biografeme* decupate cu inteligență dintr-o existență nu spectaculoasă, dar întoarsă adesea pe dos, ironic-amară, Ioan Burlacu se adaugă celor care cultivă poemul prozastic, minimalismul de ultimă oră, dar nu și mizerabilismul, fără însă a se îndepărta de poezia mai așezată, cu fond/fundal metafizic. Pare totuși mai apropiat de poezia care s-au lepădat de retoricile care nu mai conving pe nimeni, de simbolistica gravă și răsuflată promo-

vată de romantismul retoric sau de simbolismul manierist și fad, de intelectualismul steril care n-a fericit cu adevărat pe nimeni, de onirismul perdant și păcios, nesincer și găunos, de orfismul fără orfism, de falsul ermetism îngâmfat, steril, pseudo elitist, practicat doar pentru a masca lipsa de idei poetice etc.

Un text edificator al conexității lui Ioan Burlacu la fenomenul poetic actual în care *desemantizarea* poetică a lumii pare să fie o trăsătură importantă (un realism aspru, bolovănos, ca-n proza lui Rebreanu, se substituie lirismului, iar visul, imaginația creatoare, fantezia sunt puse la colț sau nu mai valorează nimic) e poemul *Elementary dreamer* (titlul contrastează violent cu poemul în sine, dar asta îi sporește tensiunea interioară!) din care cităm: „Feri face pereții la cumpănă / gletuiește cu CT' 26 sclivisește cu CT' 27 / pune bagheta rămasă cu anii la dormitoare / - doar Henkel dom' Nelu doar Henkel... (sic!) / precum dirijorul unui cor de prafbeton freacă cu șmirghel / ușor dirijând spiralele de calciu / mamă! unde sunt pereții mei sudați la normă / și ușile de carton presat prinse cu ipsos și fuioare de cânepă // ... // doar când îi dă ghes mai țepuiește destinul / ca noi să ținem visele pe-aproape / privindu-le ca pe niște tablouri din Delf / puse pe albe ireale simeze / face de jur-împrejurul nostru lăcașuri drepte și noi / și nu bănuiește căteom vorbi privind / albul imaculat al odăilor noastre”. Fără finalul împins spre metafizicul rembrandtian, poemul ar fi eșuat într-o proză indigestă, fără nerv, fără relief, ca atâtea altele din ceea ce se publică azi... Alte poeme de acest fel sunt *Otova spleen*, *Foldere pline*, *Radare de idei*, *Avans de viață*.

Dintre poemele cu *biografeme* mai consistente, trase ușor într-un plan metafizic, iată o secvență din *Planificare anuală* pe tema viețuirii într-o societate mutilantă a unui tânăr artist în faza căutărilor. Ironia ivită din disperare, umorul sec, șarja sarcastică, nota pamfletară distrugătoare de mituri identitare (de exemplu versul: *românul s-a născut poet și scrie versuri în closet*), refugiul prin cultură / vis / reclusiune voluntară ca

soluție ultimă într-un tărâm imaginar compensatoriu, toate sunt prezente în grade diferite în acest poem: „La tine omule revelațiile apar mai târziu, / nu oricând ci mâine / copilăria după dragostea după creația după viața... // dar stai master sunt și poezii mai așa – (gura păcătosului adevăr grăiește, n. n.) / e ca și cum ai așterne pâine pe gem / vezi ce faine sunt autoarele în browse-merită steluțe / se spune că tipele în genere reușesc mai ușor - / încearcă o scuză aburindă, dar sunt și / poete cu sevă vulcanică în versuri – stilet / lava caldă (sic!) mirosind a geniu întins tartinabil / bun de export *made in Rum...* // ...nu degeaba spunea mucalită proful meu: / românul s-a născut poet și scrie versuri în closet / asta e doar o părere vetustă / acum viuesc pe saitari / ca un vânt senin venit din bărăgana pustă // într-a 8-a voi ai să te faci prof de desene / iar licența o dădeai încondeind ceruri în Copoul verde / ai uitat când voi ai să pictezi dealuri / pe care pritoceai poeme în planificări anuale / acolo unde te aruncase viața și statul / nu să faci ore în autogară și să culegi porumb / în weekend cu șoricelii CAP-ului / de aia ai făcut un semestru pe cartela iubitei / fiindcă voi ai să faci ceva Ioane! / bine toate nu-ți ies oricât ai fi de bonapartist // încă mai zboară un cărăbuș cu elitrele grele - / pasărea ta cu anotimpuri pereche”.

Un alt text în care priza poetului la real e concurată de priza la metafizicul ascuns / depărtat / seducător / ordonator și dătător de sensuri, este *Fluture sub scoarță*: „Încerc să inventez undeva pe aproape / pentru a da consistență zilei de azi / mă înșurubez în tot ce pot atinge / căutând concavități unde poți fi ascunsă / ca pupa unui fluture sub scoarță // uneori e suficientă umbra ivită din ape / atunci când nu ești sau atunci când nu cânti / alteori nu ajunge ecranul îndepărtat al apusului / să te alcătuiesc cu fuiorul de fum al țigării / cu fiecare dimineată petrecută / pe malul aplecat al Mării Sargaselor // și totuși simt în aer depărtarea ta / o coapsă ce-și scutură solzii devoratori / pășind ca o coadă de șarpe”. Și acest poem are un ușor aer programatic, dacă prin

„pupa unui fluture de sub scoartă” se înțelege poezia însăși *in statu nascendi*, în căutarea căreia se află poetul-pictor, iar prin imaginea „coapsei ce-și scutură solzii devoratori / pășind (sic!) ca o coadă de șarpe” se fac trimiteri la miturile acațic-thanatic și se sugerează nostalgia – imposibil de stins din om – după himera poeziei perfecte, a frumuseții inaccesibile, a „idealului în veci de neatins”.

Față de poeții care mizează pe abrupta alunecare a lirismului în epicul stufos, prolix adesea, și care nu mai reușesc să re/creeze vibrația poetică, Ion Burlacu îmbină dexteritățile de inginerie lingvistică din avangarda începutului de secol XX, cu insinctul poetic nealterat de pseudoteoriile actuale. Simte repede sub care moloz prozastic se pot ascunde nuclee poetice de un dramatism răvășitor, ori de lirism vizionar și creează poezie.

Afirmația trebuie luată *cum grano salis*, fiindcă poetul nu-și poate refuza din când în când cochetăria cu *poietici* mai vechi, cu mijloace stilistice și forme lirice crezute desuete, dar din care se poate scoate, prin exploatare inteligentă, postmodernistă, un fior nou. „Balada timidului” e un astfel de text: „Sunt foarte timid dragă doamnă / și par și mă simt mai *aucun* / în ochi se ascund amintiri / se mai spune că sunt și puțin / cam nebun! // sunt foarte timid dragă doamnă / nu știu mângâieri să adun / și nu mai sunt suplu pe margini / nici nu mai sufăr profund (orișicum) / dar... parcă nici tu mademoiselle nu stăteai / nu erai ca acum! // sunt foarte timid dragă doamnă / sub arșiță strofele sunt cam puține / amurgul apare ușor peste drum / și lefter mă simt când el vine și vine / doar cerul ajunge la toți și-i parfum // cu sensuri oculte spre roșia toamnă / sunt tot mai timid draga mea doamnă!”. E de notat că aici, în subtext, se aude melancolic greaua tristețe bacoșiană, tratată însă minulescian ironic-leger, într-un fel de *romanță* de vechi târg moldav unde, deși „nu se întâmplă nimic” esențial,

spiritul suferă nu se știe de ce, și speră nu se știe ce... Astfel de mici „respirări nichitiene” în „dulcele stil clasic” (*Gravură urbană, Burgul meu, Poeme cu ghimpi, Fericire la plic* ș.a.) sunt o probă că Ioan Burlacu, după repetate băi avangardiste, mai ales dadaiste și suprarealiste, mai mult sau mai puțin benefice, caută terenul sigur al clasicității eterne.

E de notat că în câteva poeme apare tema zațului toxic care se depune în viețile noastre, când ne lăsăm manipulați, când ne vindem prostește sau din lașitate libertatea, un zaț greu, rezultat din arderi incomplete, înăbușite periodic de forțele deconstructante, negative ale viețuirii într-un spațiu carceral (din afara eului, ori din lăuntruul său). Un zaț cancerigen din care suntem siliți zilnic să ne hrănim, în lipsă de altceva, pentru a viețui pur și simplu ca o legumă, un zaț care deturneză dezvoltarea firească a ființei, îi întrerupe, cu briciul înfășurat în viclene promisiuni, orice încercare de zbor, de desprindere și de planare într-un spațiu ilimitat. Urmele acestui cancer nu mai pot fi nici ascunse, nici șterse din memoria individuală sau a speciei. Ele amintesc, subliminal, de *mancurtizarea* care îl transformă pe om într-o ființă plată, fără memorie, fără identitate, „fără însușiri”. Un exemplu e poemul citat mai devreme: *Planificare anuală*, dar se pot adăuga și altele: *Otova spleen, Foldere pline, Radare de idei, Avans de viață, Batiste de staniu*.

La nivelul artei, urme din zațul acesta toxic, care provine de fapt dintr-un *exces de acid verbic*, cum zice, inspirat, poetul, acid narcisic în esență, se manifestă și printr-o preferință pentru neologismul rar, pretențios, cumva elitist, menit să epateze și să blocheze accesul vulgului într-un „empireu” poetic mai mult visat decât realizat. Iată în *Blic*: „Am mânuși pline de mirosul apretului (sic!) reavăn / dau la o parte conveniența existenței / atât de subțire ca o palidă excrescență tăiată secvențial / și parcă aş

mai păsu-i o un timp / chiar dacă ochii s-au umplut cu elitre / chiar dacă efemeride cheratinoase / cu termenul de valabilitate născut expirat / ca un blic eclozează frecvențial / și mă încarcă de un nou conținut...” etc. Tot așa e și în poemele: *Părerii transparente, Autrechose, Radare de idei*. Preferința pentru asocierile insolite între cuvinte neologice de sorginte avangardistă îndepărtează lectorul prin punerea lui în inferioritate lingvistică. Ar putea fi un fel de mortar poetic pentru fixarea unor viziuni poetice, dar nu sunt.

Mai remarcăm și faptul că invazia semnelor plastice (ale pictorului Ioan Burlacu) în poeme aduce un aer proaspăt și un echilibru adesea dezirabil, căci dau deschideri spre semnificații noi. Iată o mostră din poemul *Complicitate*: „O îngere al meu nordic dacă mă întrebi / unde vrei mai mult să expui IB / ți-aș răspunde din prima: cu siguranță știi / acolo unde a venit libertatea din gloanțe /... / pentru că răpăitul și strigătul durerii din radio / *au gravat cu acid memoria unei zile...* (s.n.)”. Amintim aici și un poem cu un titlu dalinian cât un haiku, prin care poetul-pictor caută să prindă în cuvinte un mister plastic, prin sugestia unor transparențe care ar trebui să lase la vedere misterul, dar nu-l devoalează, ci îl sporesc. Titlul este: *Pictorul meduzei prelungind pânza amurgului spre marginea ce duce umbra la violet*. Iată și poemul: „dacă umbra ar cere mâinile celui ce-o poartă / de la răsărit până la apusul soarelui / pielea cea verde a pământului / arborii ascunși sub marginea ei aplecată / chiar și umbrele mai transparente ca umbra / împreună ar putea recunoaște / cea mai albastră și grea dintre îmbrățișări”.

Ion Burlacu – un pictor-poet // *ca un pește-lanternă / cățarat pe coama acestui cuvânt / cu pioletul înfipt în steluțe și cili neuronici /- ...în fapt o realitate ce se înfiripă*. O certitudine, adăugăm noi.

Ion Tudor IOVIAN